

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Uchwała Nr 46/663/12/IV
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia 24 września 2012 r.

w sprawie: zmiany Uchwały Nr 14/174/12/IV Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 marca 2012 r. (zmienionej Uchwałą Nr 27/346/12/IV z dnia 05 czerwca 2012 r.)

w sprawie: dofinansowania operacji finansowych objętych Rocznym Planem Działań nr WND-RPWM.08.00.00-28-011/12 dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi Priorytetowej VIII – „Pomoc Techniczna” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013 o nr UDA-RPWM.08.00.00-28-011/12-02

I

Uchwała Nr 14/174/12/IV Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 26 marca 2012 r. w sprawie dofinansowania operacji finansowych objętych Rocznym Planem Działań nr WND-RPWM.08.00.00-28-011/12 współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Osi Priorytetowej VIII – „Pomoc Techniczna” (zmieniona Uchwałą Nr 27/346/12/IV z dnia 05 czerwca 2012 r.) zostaje ujednolicona i otrzymuje brzmienie o następującej treści:

Na podstawie art. 41 ust. 2 pkt. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.); Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L Nr 210, str. 25 z dnia 31 lipca 2006 r., z późn. zm.) zwanego dalej rozporządzeniem Rady nr 1083/2006; Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1828/2006 z dnia 8 grudnia 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju

Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Dz. Urz. UE L Nr 371, str. 1 z 27 grudnia 2006 r., Sprostowanie – Dz. Urz. UE L Nr 45 str. 3 z 15 lutego 2007 r., Sprostowanie Dz. UE. L 128 str.11 z 16 maja 2008 r.) Rozporządzenia Komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne ze wspólnym rynkiem w zastosowaniu art. 87 i 88 Traktatu (Dz. Urz. UE L 214/3 z 09.08.2008 r. z późn. zm.); Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2009 r., Nr 84, poz. 712, z późn. zm.); Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.); Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93, z późn. zm.) oraz Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz. U. z 2002 r., Nr 72, poz. 665, z późn. zm.); Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie warunków i trybu udzielania i rozliczania zaliczek oraz zakresu i terminów składania wniosków o płatność w ramach programów finansowanych z udziałem środków europejskich (Dz. U. Nr 223, poz. 1786); Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa (Dz. U. Nr 245, poz. 1637) oraz Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania budżetu państwa (Dz. U. Nr 298, poz. 1768); Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2007-2013 – określającego zasady i warunki dofinansowania Regionalnego Programu Operacyjnego środkami pochodzącymi z budżetu państwa lub ze źródeł zagranicznych, zawartego na podstawie art. 20 ust. 5 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz. 712, z późn. zm.), w dniu 06.02.2008 r. pomiędzy Ministrem Rozwoju Regionalnego a Województwem Warmińsko-Mazurskim reprezentowanym przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego z późn. zm., Wytycznych w sprawie kwalifikowalności wydatków, Obowiązków Beneficjentów w zakresie prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej, Wytycznych dla Beneficjentów w zakresie zasad archiwizacji dokumentów związanych z realizacją projektów finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013, uchwała się co następuje:

§ 1

Zarząd Województwa Warmińsko – Mazurskiego jako Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Warmia i Mazury na lata 2007-2013 (zwanym dalej Instytucją Zarządzającą RPO WiM), zatwierdza do dofinansowania z Europejskiego Funduszu

Rozwoju Regionalnego w ramach VIII Osi Priorytetowej – Pomoc techniczna Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007- 2013 Roczny Plan Działań nr **WND-RPWM.08.00.00-28-011/12**, stanowiący załącznik Nr 1 do niniejszej Uchwały i jej integralną część, oraz objęte nim Działania i Operacje finansowe realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

§ 2

1. Niniejsza Uchwała określa szczegółowe zasady i warunki, na jakich dokonywane będzie przekazywanie i wykorzystanie środków dotacji celowej poprzez finansowanie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez Beneficjenta na realizację Działań i Operacji finansowych realizowanych w ramach Roczno Planu Działań (zwanych dalej Operacjami), określonych szczegółowo w Rocznym Planie Działań nr **WND-RPWM.08.00.00-28-011/12**, wskazanym w §1, zwanym dalej Rocznym Planem Działań.
2. Beneficjent zobowiązuje się do realizacji Operacji zgodnie z Rocznym Planem Działań, o którym mowa w ust. 1 oraz w oparciu o Harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji Operacji. W przypadku dokonania zmian w Operacjach na podstawie § 13 i § 14 niniejszej Uchwały, Beneficjent zobowiązuje się do ich realizacji uwzględniając wprowadzone oraz zaakceptowane przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM zmiany, zgodnie ze zaktualizowanym Rocznym Planem Działań oraz zaktualizowanym Harmonogramem rzeczowo-finansowym.
3. Całkowita wartość Operacji wynosi **16 669 000,00 PLN** (słownie: **szesnaście milionów sześćset sześćdziesiąt dziewięć tysięcy złotych i zero groszy**).
4. Całkowite wydatki kwalifikowalne Operacji wynoszą: **16 669 000,00 PLN** (słownie: **szesnaście milionów sześćset sześćdziesiąt dziewięć tysięcy złotych i zero groszy**).
5. Na warunkach, w trybie i na zasadach określonych w niniejszej Uchwale, Instytucja Zarządzająca RPO WiM przyznaje Beneficjentowi na realizację Operacji, dofinansowanie w formie dotacji celowej w łącznej kwocie nieprzekraczającej: **16 669 000,00 PLN** (słownie: **szesnaście milionów sześćset sześćdziesiąt dziewięć tysięcy złotych i zero groszy**) w tym:
  - na Działanie 8.1: **15 099 000,00 PLN** (słownie: **piętnaście milionów dziewięćdziesiąt dziewięć tysięcy złotych i zero groszy**);
  - na Działanie 8.2/Poddziałanie 8.2.1: **570 000,00 PLN** (słownie: **pięćset siedemdziesiąt tysięcy złotych i zero groszy**);
  - na Działanie 8.2/Poddziałanie 8.2.2: **1 000 000,00 PLN** (słownie: **jeden milion złotych i zero groszy**);

i stanowiącej 100% kwoty całkowitych wydatków kwalifikowalnych Operacji.

6. Beneficjent zobowiązuje się pokryć ze środków własnych wszelkie wydatki niekwalifikowalne w ramach Operacji.
7. Poniesienie przez Beneficjenta wydatków kwalifikowalnych w kwocie większej niż określona w ust. 4 nie stanowi podstawy do zwiększenia przyznanej kwoty dofinansowania.
8. Rozliczeniu podlegają jedynie wydatki kwalifikowalne, poniesione przez Beneficjenta nie wcześniej niż od dnia 1 stycznia 2007 r. i nie później niż w dniu zakończenia finansowego realizacji Operacji. W przypadku, gdy Beneficjent jest zobowiązany do stosowania przepisów o zamówieniach publicznych, wydatki są kwalifikowalne wyłącznie, jeżeli zostały poniesione zgodnie z tymi przepisami.

§ 3

1. Okres realizacji Operacji ustala się na:
  - 1) rozpoczęcie realizacji: **01.01.2012 r.**;
  - 2) zakończenie rzeczowo-finansowe realizacji: **31.12.2012 r.**;
2. Instytucja Zarządzająca RPO WiM może zmienić, w tym przedłużyć termin zakończenia realizacji Operacji, określony w ust. 1 w pkt 2, na uzasadniony pisemny wniosek Beneficjenta, złożony zgodnie z § 13 ust. 1 niniejszej Uchwały.
3. Operacje będą realizowane przez: **Departament Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Biuro Promocji i Informacji, Departament Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Biuro Przedsiębiorczości, Departament Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Biuro Monitoringu, Departament Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Biuro Budżetu i Pomocy Technicznej, Departament Organizacyjny, Departament Polityki Regionalnej.**¹

§ 4

1. Beneficjent ponosi wyłączną odpowiedzialność wobec osób trzecich za szkody powstałe w związku z realizacją Operacji.
2. Prawa i obowiązki Beneficjenta wynikające z niniejszej Uchwały mogą być przenoszone na rzecz osób trzecich za zgodą Instytucji Zarządzającej RPO WiM..
3. Beneficjent zobowiązuje się do realizacji Operacji z należytą starannością, w szczególności ponosząc wydatki celowo, rzetelnie, racjonalnie i oszczędnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i procedurami w ramach Programu oraz w sposób,

---

¹ W przypadku realizacji projektu przez komórkę organizacyjną Beneficjenta należy wpisać nazwy komórek realizujących operacje finansowe w ramach Roczego Planu Działań w zakresie ich kompetencji

który zapewni prawidłową i terminową realizację Operacji oraz osiągnięcie celów (produktów i rezultatów) zakładanych w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały.

4. Beneficjent jest zobowiązany do przedstawiania na żądanie Instytucji Zarządzającej RPO WiM oraz innych uprawnionych podmiotów, wszelkich informacji, dokumentów i wyjaśnień związanych z realizacją Operacji w wyznaczonym przez nią terminie.
5. Beneficjent oświadcza, iż zdaje sobie sprawę z faktu dysponowania środkami publicznymi oraz koniecznością odpowiedniego ich wydatkowania.

§ 5

1. Beneficjent składa, pisemnie i na nośniku elektronicznym w terminie do dnia 10 każdego miesiąca zbiorcze zestawienie wydatków kwalifikowalnych poniesionych na realizację Operacji w ramach Pomocy technicznej RPO WiM w postaci zestawienia tabelarycznego, będącego odpowiednikiem zestawienia dokumentów potwierdzających poniesione wydatki we wniosku o płatność **[Załącznik nr 2.3.7 z IW IZ]** w podziale na operacje finansowe w ramach jednego Działania/Poddziałania zgodnie z RPD, wraz z opisem przebiegu realizacji Operacji, opracowanym w oparciu o część sprawozdawczą ww. wniosku o płatność.
2. Brak wydatków po stronie Beneficjenta nie zwalnia go z obowiązku przedkładania co 3 miesiące opisu przebiegu realizacji Operacji, opracowanego zgodnie z ust. 1.
3. Beneficjent pokrywa wydatki bezpośrednio ze środków dotacji celowej, zgromadzonych na rachunkach bankowych utworzonych odpowiednio dla Działania 8.1 oraz 8.2 Pomocy technicznej.
4. Beneficjent poświadcza, że współfinansowane towary i usługi ujęte w każdym złożonym zbiorczym zestawieniu wydatków kwalifikowalnych poniesionych na realizację Operacji w ramach Pomocy technicznej RPO WiM zostały dostarczone i zrealizowane, a zadeklarowane wydatki zostały rzeczywiście poniesione i są zgodne z mającymi zastosowanie zasadami wspólnotowymi i krajowymi.

§ 6

1. Na podstawie otrzymanych zestawień wydatków kwalifikowanych poniesionych na realizację Operacji w ramach Pomocy technicznej RPO WiM oraz danych pochodzących z realizowanych przez siebie Operacji Instytucja Zarządzająca RPO WiM sporządza zbiorcze zestawienie wydatków kwalifikowanych poniesionych na realizację Działań w ramach Pomocy technicznej w postaci zestawienia tabelarycznego, będącego odpowiednikiem zestawienia dokumentów potwierdzających poniesione wydatki we wniosku o płatność. Sporządzone zestawienie stanowi podstawę do włączenia

wydatków do „Poświadczenia i deklaracji wydatków oraz wniosku o płatność okresową od Instytucji Zarządzającej do Instytucji Certyfikującej dla Programów Regionalnych”.

2. Beneficjent zobowiązuje się do rozliczenia całości dofinansowania Roczego Planu Działań w terminie do 30 dni od daty finansowego zakończenia realizacji Operacji, wynikającego z § 3 ust. 1 pkt 2 niniejszej Uchwały.

§ 7

1. Jeżeli zostanie stwierdzone, że Beneficjent wykorzystał całość lub część dofinansowania niezgodnie z przeznaczeniem, bez zachowania obowiązujących procedur, lub pobrał całość lub część dofinansowania w sposób nienależny albo w nadmiernej wysokości, Beneficjent zobowiązuje się do zwrotu tych środków, odpowiednio w całości lub w części, wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w terminie i na rachunki bankowe wskazane przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM.
2. W sytuacji, o której mowa w ust. 1, Instytucja Zarządzająca RPO WiM wzywa Beneficjenta do:
  - 1) zwrotu środków wraz z odsetkami na rachunek bankowy Instytucji Zarządzającej RPO WiM w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania lub
  - 2) wyrażenia pisemnej zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na rzecz Beneficjenta o kwotę podlegającą zwrotowi w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.
3. Za dzień zwrotu uznaje się dzień przekazania środków na rachunek bankowy wskazany przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM.
4. Odsetki, w wysokości jak dla zaległości podatkowych, od środków dofinansowania wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, bez zachowania odpowiednich procedur lub pobranych w sposób nienależny albo w nadmiernej wysokości są naliczane od dnia przekazania środków dofinansowania na rachunek bankowy Beneficjenta, zgodnie z art. 207 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.).
5. Instytucja Zarządzająca RPO WiM ma prawo potrącić środki nieprawidłowo wydatkowane ze środków dofinansowania z każdego innego realizowanego przez Beneficjenta projektu w ramach RPO WiM, w sytuacji braku możliwości potrącenia z Projektu, którego dotyczy niniejsza Uchwała.
6. Dokonując zwrotu środków Beneficjent w tytule przelewu zamieszcza informacje na temat:
  - 1) nazwy Programu i numeru Projektu;
  - 2) roku, w jakim przekazane zostały środki, których zwrot dotyczy;
  - 3) tytułu zwrotu;

4) klasyfikacji budżetowej zwracanych środków (część, dział, rozdział, paragraf).

§ 8

1. Beneficjent zobowiązuje się do:

- 1) przedstawiania na żądanie Instytucji Zarządzającej RPO WiM wszelkich dokumentów, informacji i wyjaśnień związanych z realizacją Operacji finansowych w wyznaczonym przez nią terminie;
- 2) stosowania się do obowiązujących i aktualnych wzorów dokumentów oraz informacji zamieszczonych w szczególności na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej RPO WiM, a także innych dokumentów w ramach Programu;
- 3) przestrzegania przepisów wspólnotowych w zakresie realizacji wspólnotowych polityk horyzontalnych w szczególności ochrony środowiska i równości szans;
- 4) prowadzenia, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wyodrębnionej ewidencji księgowej dotyczącej realizacji Operacji, w sposób przejrzysty, umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych i bankowych przeprowadzonych dla wszystkich wydatków w ramach Operacji..

2. W przypadku zakupu bądź wytworzenia środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej Beneficjent oświadcza, że:

- 1) środek trwały lub wartość niematerialna i prawna będzie użytkowany zgodnie z celem określonym w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały;
- 2) środek trwały lub wartość niematerialna i prawna będzie użytkowany w obszarze geograficznym, określonym w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały;
- 3) umożliwi przeprowadzenie przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM lub inną uprawnioną do tego instytucję kontroli zakupionego bądź wytworzonego środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej.

3. W przypadku zakupu używanego środka trwałego Beneficjent jest obowiązany dołączyć do dokumentacji:

- 1) oświadczenie sprzedającego o tym, iż środek trwały nie został nabyty z wykorzystaniem środków publicznych w okresie 7 lat od daty sprzedaży niniejszego środka Beneficjentowi;
- 2) oświadczenie o tym, iż cena używanego środka trwałego nie przekracza jego wartości rynkowej i jest niższa niż cena podobnego, nowego środka trwałego;
- 3) przedstawić oświadczenie, że środek trwały posiada właściwości techniczne niezbędne do realizacji przedsięwzięcia objętego wsparciem oraz spełnia obowiązujące normy i standardy;

- 4) odpowiednie certyfikaty – jeżeli dany środek trwały wymaga takich dokumentów.
4. W przypadku niedotrzymania przez Beneficjenta warunków określonych w ust. 2 pkt 1 i 2, dofinansowanie w części finansującej środki trwałe lub wartości niematerialne i prawne podlega zwrotowi w terminie i na rachunek bankowy wskazany przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych naliczonymi od dnia przekazania środków.
  5. Beneficjent za zgodą Instytucji Zarządzającej RPO WiM może zbyć środek trwały nabyty przy wykorzystaniu środków dofinansowania, z zastrzeżeniem ust. 6 i 7.
  6. W przypadku zaistnienia sytuacji opisanej w ust. 5 Beneficjent jest obowiązany, w terminie do 3 miesięcy od dnia sprzedaży środka trwałego, zakupić ze środków własnych inny środek trwały pełniący analogiczną funkcję i o parametrach nie gorszych niż sprzedany środek trwały dzięki któremu możliwe będzie utrzymanie celu realizacji Operacji przez okres 5 lat od dnia finansowego zakończenia realizacji Operacji; przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio. Jeżeli cena środka trwałego jest wyższa niż określona w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały, Beneficjent pokrywa różnicę ze środków własnych.
  7. Jeżeli środek trwały, o którym mowa w ust. 6 zostanie zakupiony za cenę niższą niż cena, która podlegała dofinansowaniu, Beneficjent jest zobowiązany do zwrotu różnicy.
  8. Beneficjentowi nie wolno nabywać jakichkolwiek towarów, usług dóbr niematerialnych oraz rzeczy ruchomych i nieruchomości od podmiotów, z którymi posiada powiązania osobiste, tj. małżonka, rodziców, teściów, zstępnych.
  9. Instytucja Zarządzająca RPO WiM na pisemny wniosek Beneficjenta może udzielać wyjaśnień i interpretacji dotyczących zapisów niniejszej Uchwały.

§ 9

1. Beneficjent zobowiązuje się do stosowania przepisów o zamówieniach publicznych tylko w takim zakresie, w jakim ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 113, poz. 759, z późn. zm.) ma zastosowanie do Beneficjenta i realizowanych Operacji.
2. W przypadku, gdy Beneficjent na podstawie ustawy, o której mowa w ust. 1, jest zobowiązany do stosowania przepisów o zamówieniach publicznych, jest on również zobowiązany do udostępniania w trakcie prowadzonych kontroli wszelkich dowodów dotyczących udzielania zamówień publicznych oraz regulaminu komisji przetargowej na żądanie Instytucji Zarządzającej RPO WiM lub innych upoważnionych organów.
3. Beneficjent zobowiązany do stosowania przepisów o zamówieniach publicznych najpóźniej przed podjęciem niniejszej Uchwały opracowuje i przedkłada Instytucji

Zarządzającej RPO WiM Harmonogram realizacji zamówień publicznych w ramach Operacji, opracowany w oparciu o Roczny Plan Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały. Zmiana informacji zawartych w harmonogramie realizacji zamówień publicznych w ramach Operacji wymaga przekazania aktualnego Harmonogramu realizacji zamówień publicznych.

4. W przypadku nie podlegania przez Beneficjenta przepisom ustawy, o której mowa w ust. 1 lub ze względu na wartość zamówienia nie przekraczającą kwoty obligującej Beneficjenta do stosowania ustawy, o której mowa w ust. 1, Beneficjent – przy wyłanianiu wykonawcy dla usług, dostaw lub robót budowlanych w ramach realizowanych Operacji– jest zobowiązany do:
  - 1) wyboru wykonawcy w oparciu o najbardziej korzystną ekonomicznie i jakościowo ofertę;
  - 2) przestrzegania przy wyborze wykonawcy i wydatkowaniu przez Beneficjenta środków, prawa wspólnotowego i krajowego m.in. w zakresie zapewnienia zasad przejrzystości, jawności i ochrony uczciwej konkurencji, swobody przepływu kapitału, towarów, dóbr i usług oraz równości szans wykonawców na rynku ofert (w tym upublicznienia oferty i dostępu do informacji o ofercie);
  - 3) dołożenia wszelkich starań w celu uniknięcia konfliktu interesów rozumianego jako brak bezstronności i obiektywności przy wyłanianiu przez Beneficjenta wykonawcy do realizacji usług, dostaw lub robót budowlanych w ramach realizowanych Operacji;
  - 4) dokonywania wydatków w sposób umożliwiający terminową realizację Projektu;
  - 5) dokumentowania ww. czynności, pod rygorem uznania poniesionych wydatków za niekwalifikowalne w ramach realizowanego Projektu.
5. Beneficjent nie podlegający przepisom ustawy, o której mowa w ust. 1 jest zobowiązany do gromadzenia i przedłożenia zgodnie z obowiązującymi przepisami, dokumentów potwierdzających wywiązanie się z wymogów określonych w ust. 4, instytucjom uprawnionym do kontroli.
6. Beneficjent zobowiązuje się do prowadzenia, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wyodrębnionej ewidencji księgowej dotyczącej realizacji Operacji, w sposób przejrzysty, umożliwiający identyfikację poszczególnych operacji księgowych i bankowych przeprowadzonych dla wszystkich wydatków w ramach Operacji.

§ 10

1. Beneficjent zobowiązuje się do:

- 1) systematycznego monitorowania przebiegu realizacji Operacji oraz niezwłocznego, w terminie nie dłuższym niż 7 dni, informowania Instytucji Zarządzającej RPO WiM o zaistniałych nieprawidłowościach lub o zamiarze zaprzestania realizacji Operacji;
  - 2) pomiaru wartości wskaźników produktu i rezultatu osiągniętych dzięki realizacji Operacji, zgodnie ze wskaźnikami monitoringowymi zamieszczonymi w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały będącym jej załącznikiem;
  - 3) przygotowywania i przekazywania w formie pisemnej i na nośniku elektronicznym do Instytucji Zarządzającej RPO WiM prawidłowo wypełnionego opisu przebiegu realizacji Operacji opracowanego zgodnie z § 5 ust. 1 niniejszej Uchwały i z obowiązującymi przepisami, nie częściej niż raz na miesiąc, jednak nie rzadziej niż raz na kwartał od dnia podjęcia niniejszej Uchwały;
  - 4) przekazywania do Instytucji Zarządzającej RPO WiM wszelkich dokumentów, informacji i wyjaśnień związanych z realizacją Operacji, których Instytucja Zarządzająca RPO WiM zażąda w okresie wskazanym w § 12 ust. 1 niniejszej Uchwały;
  - 5) udostępniania na żądanie Instytucji Zarządzającej RPO WiM informacji dotyczących realizacji Operacji na potrzeby ewaluacji Programu;
2. W przypadku stwierdzenia braków formalnych bądź merytorycznych w przekazanych do Instytucji Zarządzającej RPO WiM opisach przebiegu realizacji Operacji, o których mowa w ust. 1 pkt 3, Beneficjent zobowiązuje się do przesłania uzupełnionych części sprawozdawczych w terminie wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM.
  3. Niewykonanie przez Beneficjenta obowiązków, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4 oraz ust. 2, powoduje wstrzymanie możliwości rozliczenia tej części wydatków opisanej w przebiegu realizacji Operacji.

§ 11

1. Beneficjent zobowiązuje się poddać kontroli na miejscu w zakresie prawidłowości realizacji Operacji, dokonywanej przez Departament Kontroli oraz inne podmioty uprawnione do jej przeprowadzenia na podstawie odrębnych przepisów.
2. Kontrolę przeprowadza się w siedzibie Beneficjenta oraz w miejscu rzeczowej realizacji Operacji. Kontrole mogą być przeprowadzane w dowolnym terminie w trakcie i na zakończenie realizacji Operacji oraz przez okres 5 lat od dnia zakończenia finansowego Operacji.
3. Beneficjent zobowiązuje się zapewnić podmiotom, o których mowa w ust. 1, prawo do m.in.:
  - 1) pełnego wglądu we wszystkie dokumenty, w tym dokumenty elektroniczne związane z realizacją Operacji, przez cały okres ich przechowywania określony

w § 12 ust. 1 niniejszej Uchwały oraz umożliwić tworzenie ich uwierzytelnionych kopii i odpisów;

- 2) w uzasadnionych przypadkach wglądu we wszystkie dokumenty finansowo-księgowe zarówno związane jak i niezwiązane z realizacją Operacji;
  - 3) pełnego dostępu w szczególności do urzędzeń, obiektów, terenów i pomieszczeń, w których realizowana jest Operacja lub zgromadzona jest dokumentacja dotycząca realizowanej Operacji;
  - 4) zapewnienia obecności osób, które udzielą wyjaśnień na temat wydatków i innych zagadnień związanych z realizacją Operacji.
4. Nieudostępnienie wszystkich wymaganych dokumentów, niezapewnienie pełnego dostępu, o którym mowa w ust. 3 pkt 2, a także niezapewnienie obecności osób, o których mowa w ust. 3 pkt 4 w trakcie kontroli na miejscu realizacji Operacji jest traktowane jak odmowa poddania się kontroli. W takim przypadku Instytucja Zarządzająca RPO WiM wstrzymuje możliwość rozliczenia kolejnej Deklaracji i poświadczenia poniesionych wydatków, a tym samym kolejnej transzy dotacji celowej.
  5. Departament Kontroli lub inne podmioty uprawnione do przeprowadzenia kontroli na podstawie odrębnych przepisów mogą wznowić przeprowadzenie kontroli w dowolnym terminie w trakcie i na zakończenie realizacji Operacji oraz przez okres 5 lat od dnia zakończenia finansowego Operacji, mające na celu ponowne sprawdzenie prawidłowości realizacji Operacji, w tym kwalifikowalności i prawidłowości poniesienia wydatków oraz utrzymania przez Beneficjenta wskaźników.
  6. Dla potrzeb kontroli dokumenty powinny być dostępne i przechowywane w sposób umożliwiający ich weryfikację.
  7. W przypadku rażącego utrudniania lub uchylania się przez Beneficjenta od przeprowadzenia kontroli, Instytucja Zarządzająca RPO WiM ma prawo do nałożenia na Beneficjenta obowiązku zwrotu otrzymanego dofinansowania wraz z należnymi odsetkami w trybie określonym w § 15 niniejszej Uchwały.
  8. W przypadku kontroli i audytu w zakresie prawidłowości realizacji Projektu rozpoczętych u Beneficjenta przez Najwyższą Izbę Kontroli, jak również inne podmioty upoważnione do przeprowadzenia kontroli/audytu na podstawie odrębnych przepisów, Beneficjent jest zobowiązany niezwłocznie poinformować o tym fakcie Instytucję Zarządzającą RPO WiM. Po zakończeniu kontroli i audytu, Beneficjent jest zobowiązany przekazać do Instytucji Zarządzającej RPO WiM wyniki kontroli i audytu m.in. protokoły i zalecenia pokontrolne, w terminie do 7 dni po zakończeniu kontroli i audytu.
  9. W przypadku uznania podatku VAT za koszt kwalifikowalny Instytucja Zarządzająca RPO WiM ma prawo zlecić przeprowadzenie kontroli podmiotowi zewnętrznemu.

10. W przypadku stwierdzenia naruszenia przez Beneficjenta procedur udzielania zamówień publicznych (wspólnotowych lub/i przepisów Ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo Zamówień Publicznych*. (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 113, poz. 759, z późn. zm.), Departament Kontroli ma prawo wymierzyć Beneficjentowi odpowiednią korektę finansową, zgodnie z zaleceniami określonymi przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w dokumencie pt. *„Wymierzanie korekt finansowych za naruszenia prawa zamówień publicznych związane z realizacją projektów współfinansowanych ze środków funduszy UE”* – (tzw. Taryfikator) wraz z załącznikiem *„Wskaźniki procentowe do obliczania wartości korekty finansowej za naruszenia przy udzielaniu zamówień publicznych, współfinansowanych ze środków funduszy UE”*, dostępnym na stronie internetowej www.rpo.warmia.mazury.pl. Jednocześnie Beneficjent podpisując przedmiotową Uchwałę wyraża zgodę na zastosowanie przez Departament Kontroli ww. dokumentów.

§ 12

1. Beneficjent zobowiązuje się do przechowywania dokumentacji związanej z realizacją Operacji do dnia 31 grudnia 2020 r., z zastrzeżeniem ust. 3 oraz § 11 ust. 5 i 6.
2. Instytucja Zarządzająca RPO WiM może przedłużyć termin, o którym mowa w ust. 1, informując o tym Beneficjenta na piśmie przed upływem tego terminu.
3. Beneficjent zobowiązuje się do:
  - 1) zapewnienia informowania społeczeństwa o współfinansowaniu realizacji Operacji przez Unię Europejską, zgodnie z wymogami rozporządzenia Komisji nr 1828/2006, oraz wytycznymi i zaleceniami Instytucji Zarządzającej RPO WiM;
  - 2) wypełniania obowiązków informacji i promocji w zakresie określonym w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały;
  - 3) zamieszczenia we wszystkich dokumentach i materiałach, które przygotowuje w związku z realizacją Operacji, informacji o udziale Unii Europejskiej oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego we współfinansowaniu Operacji oraz oznaczania dokumentów i miejsca realizacji Operacji, a także urzędzeń, obiektów, terenów i pomieszczeń, w których realizowana jest Operacja, logo Unii Europejskiej oraz logo Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013.

§ 13

1. Beneficjent zgłasza w formie pisemnej Instytucji Zarządzającej RPO WiM propozycje koniecznych zmian dotyczących realizacji Operacji przed ich wprowadzeniem i nie później niż na 30 dni przed planowanym zakończeniem finansowym realizacji Operacji.

2. W razie wystąpienia niezależnych od Beneficjenta okoliczności lub działania siły wyższej, powodujących konieczność wprowadzenia zmian do Operacji, ustala się zakres zmian, które są niezbędne dla zapewnienia prawidłowej realizacji Operacji, w Uchwale zmieniającej niniejszą Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji.
3. Zmiany nie mogą prowadzić do zwiększenia kwot dofinansowania określonych w § 2 ust. 5 niniejszej Uchwały.
4. Jeżeli suma wartości zadań/kategorii wydatków danej Operacji, objętych postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego lub innym postępowaniem ulegnie zmniejszeniu w stosunku do sumy wartości tych zadań/kategorii wydatków, określonych w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały, wysokość dofinansowania dotyczącego tych zadań/kategorii wydatków ulega odpowiedniemu zmniejszeniu z zachowaniem udziału procentowego dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych, określonego w § 2 ust. 5 niniejszej Uchwały.
5. Jeżeli suma wartości zadań/kategorii wydatków danej Operacji objętych postępowaniem o udzielenie zamówienia publicznego lub innym postępowaniem ulegnie zwiększeniu w stosunku do sumy wartości tych zadań/kategorii wydatków, określonych w Rocznym Planie Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały, wysokość dofinansowania dotyczącego tych zadań/kategorii wydatków nie ulega zmianie.
6. Zmiany, o których mowa w ust. 4, wymagają dokonania aktualizacji Roczego Planu Działań oraz podjęcia Uchwały zmieniającej Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji.
7. Zmiany zakładanych wskaźników produktu/rezultatu z wyłączeniem wskaźników wyrażonych w % realizacji Operacji nie przekraczające 15% ich wartości, wynikające z przyczyn innych niż określone w ust. 4 i 5, lub przesunięcia pomiędzy zadaniami/kategoriami wydatków nie przekraczające 15% całkowitej wartości Operacji, wynikające z przyczyn innych niż określone w ust. 4 i 5 nie wymagają pisemnej zgody Instytucji Zarządzającej i nie wymagają dokonania aktualizacji Roczego Planu Działań i podjęcia Uchwały zmieniającej Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji.
8. Zmiany zakładanych wskaźników produktu/rezultatu z wyłączeniem wskaźników wyrażonych w % realizacji Operacji przekraczające 15% ich wartości, lub przesunięcia pomiędzy zadaniami/kategoriami wydatków danej Operacji przekraczające 15% całkowitej wartości Operacji mogą być dokonane po uzyskaniu pisemnej zgody Instytucji Zarządzającej. W przypadku dokonania zmian realizacji Operacji przez Beneficjenta przed zgłoszeniem ich do Instytucji Zarządzającej RPO WiM, Roczny Plan Działań, o którym mowa w § 1 niniejszej Uchwały, w wersji skorygowanej, podlega ponownej weryfikacji w Instytucji Zarządzającej RPO WiM, począwszy od oceny merytorycznej, w szczególności pod kątem sprawdzenia zachowania celów modyfikowanej Operacji.

9. Beneficjent zobowiązuje się do niedokonywania zasadniczej modyfikacji Operacji w rozumieniu art. 57 rozporządzenia Rady nr 1083/2006.
10. Beneficjent jest zobowiązany zwrócić dofinansowanie, wraz z odsetkami w wysokości jak dla zaległości podatkowych naliczanych od dnia przekazania dofinansowania, zgodnie z poleceniem zwrotu i w terminie wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM, w przypadku gdy w okresie 5 lat od dnia zakończenia finansowego realizacji Operacji, Operacja ulegnie zasadniczej modyfikacji w rozumieniu art. 57 rozporządzenia Rady nr 1083/2006.

§ 14

1. Zmiana treści niniejszej Uchwały wymaga podjęcia Uchwały zmieniającej niniejszą Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
2. Zmiany w załącznikach do niniejszej Uchwały wymagają podjęcia Uchwały zmieniającej niniejszą Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji.
3. W przypadku zmian treści niniejszej Uchwały wymagających podjęcia kolejno kilku zmian, może zostać podjęta jedna Uchwała w sprawie zmiany niniejszej Uchwały w sprawie dofinansowania Operacji. W takim przypadku, do czasu podjęcia Uchwały zmieniającej niniejszą Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji, Beneficjent jest zobowiązany do informowania Instytucji Zarządzającej RPO WiM na piśmie o kolejnych zmianach, które zostaną ujęte w jednej, wspólnej Uchwale zmieniającej niniejszą Uchwałę w sprawie dofinansowania Operacji.

§ 15

1. Instytucja Zarządzająca RPO WiM może nałożyć na Beneficjenta obowiązek zwrotu otrzymanego dofinansowania wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych naliczanych od dnia przekazania dofinansowania, w terminie wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM na rachunek bankowy przez nią wskazany, w przypadku gdy:
  - 1) nie rozpoczął realizacji Operacji w terminie do 3 miesięcy od ustalonego w § 3 ust. 1 pkt 1 niniejszej Uchwały dnia rozpoczęcia realizacji Operacji, z przyczyn przez siebie zawinionych;
  - 2) zaprzestał realizacji Operacji lub realizuje ją w sposób niezgodny z niniejszą Uchwałą, przepisami prawa lub procedurami właściwymi dla Programu;
  - 3) wykorzystał przekazane środki finansowe, w całości lub w części, na cel inny niż określony w Operacji lub niezgodnie z niniejszą Uchwałą oraz przepisami prawa lub procedurami właściwymi dla Programu;
  - 4) rażąco utrudniał lub uchylał się od przeprowadzenia kontroli Departamentu Kontroli bądź innych uprawnionych podmiotów;

- 5) w określonym przez Instytucję Zarządzającą terminie nie doprowadził do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości;
  - 6) nie przedłożył, pomimo pisemnego wezwania przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM, wypełnionego poprawnie opisu przebiegu realizacji Operacji opracowanego zgodnie z § 5 ust.1 niniejszej Uchwały;
  - 7) nie przestrzegał procedur udzielania zamówień publicznych oraz przejrzystości, jawności i uczciwej konkurencji przy wydatkowaniu środków w ramach realizowanych Operacji, o których mowa w § 9 niniejszej Uchwały;
  - 8) nie wywiązał się z obowiązków, o których mowa: w § 6, w § 10 ust. 1 pkt 3 i 4, ust. 2 niniejszej Uchwały;
  - 9) złoży lub przedstawi Instytucji Zarządzającej RPO WiM w toku wykonywanych czynności w ramach realizacji Projektu nieprawdziwe, podrobione, przerobione lub poświadczające nieprawdę albo niepełne dokumenty i informacje w celu uzyskania dofinansowania w ramach niniejszej Uchwały;
  - 10) po ustaniu siły wyższej nie przystąpił niezwłocznie do wykonania postanowień niniejszej Uchwały;
  - 11) w sposób rażący nie wywiązuje się z obowiązków nałożonych na niego w niniejszej Uchwale.
2. Instytucja Zarządzająca RPO WiM może nałożyć na Beneficjenta obowiązek zwrotu otrzymanego dofinansowania wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych naliczanymi od dnia przekazania dofinansowania, w terminie wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM na rachunek bankowy przez nią wskazany, w przypadku wystąpienia okoliczności, które uniemożliwiają dalsze wykonywanie obowiązków zawartych w niniejszej Uchwale.
  3. Niezależnie od powstania obowiązku zwrotu przez Beneficjenta otrzymanego dofinansowania, rezygnacji z realizacji Operacji, bądź uchylenia niniejszej Uchwały, Beneficjent zobowiązany jest do przedstawienia opisu przebiegu realizacji Operacji opracowanego zgodnie z § 5 ust. 1, jako sprawozdanie końcowe oraz do przechowywania, archiwizowania i udostępniania dokumentacji związanej z realizacją Operacji, zgodnie z przepisami § 12 niniejszej Uchwały.
  4. W sytuacjach określonych w ust 1 i 2, Beneficjentowi nie przysługuje odszkodowanie.

§ 16

W sprawach nieuregulowanych niniejszą Uchwałą zastosowanie mają w szczególności:

- 1) obowiązujące odpowiednie reguły, zasady i postanowienia wynikające z Programu, Uszczegółowienia Programu, obowiązujących procedur, wytycznych, informacji Instytucji Zarządzającej RPO WiM;

- 2) odpowiednie przepisy pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego;
- 3) właściwe przepisy prawa polskiego, w szczególności ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r., Nr 16, poz. 93, z późn. zm.), ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r., Nr 157, poz. 1240, z późn. zm.), ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 84, poz. 712, z późn. zm.), ustawa z dnia 29 września 1994r. o rachunkowości (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 152, poz. 1223, z późn. zm.), ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2010 r., Nr 113, poz. 759 z późn. zm.), ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (t.j. Dz. U. z 2007 r., Nr 59, poz. 404, z późn. zm.), ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz. 150, z późn. zm.), ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r., Nr 177, poz. 1054), Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r., Nr 8, poz. 60, z późn. zm.) oraz rozporządzenia wykonawcze lub wytyczne do nich.

§ 17

1. Beneficjent nie jest odpowiedzialny wobec Instytucji Zarządzającej RPO WiM lub uznany za naruszającego postanowienia niniejszej Uchwały w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem obowiązków wynikających z Uchwały tylko w takim zakresie, w jakim takie niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest wynikiem działania siły wyższej.
2. Beneficjent jest zobowiązany niezwłocznie poinformować Instytucję Zarządzającą RPO WiM o fakcie wystąpienia działania siły wyższej, udowodnić te okoliczności poprzez przedstawienie dokumentacji potwierdzającej wystąpienie zdarzeń mających cechy siły wyższej oraz wskazać zakres i wpływ, jaki zdarzenie miało na przebieg realizacji Operacji.
3. Zarówno Beneficjent jak i Instytucja Zarządzająca RPO WiM są zobowiązane do niezwłocznego pisemnego zawiadomiania się o zajściu przypadku siły wyższej, wraz z uzasadnieniem. O ile druga ze Stron nie wskaże inaczej na piśmie, podmiot, który dokonał zawiadomienia będzie kontynuował wykonywanie swoich obowiązków wynikających z Uchwały, w takim zakresie, w jakim jest to praktycznie uzasadnione i faktycznie możliwe, jak również musi podjąć wszystkie alternatywne działania i czynności zmierzające do wykonania Uchwały, których podjęcia nie wstrzymuje zdarzenie siły wyższej.

4. W przypadku ustania siły wyższej, Beneficjent i Instytucja Zarządzająca RPO WiM niezwłocznie przystąpią do realizacji swoich obowiązków wynikających z niniejszej Uchwały.
5. W przypadku kiedy dalsza realizacja Operacji nie jest możliwa z powodu działania siły wyższej Beneficjent rezygnuje z dalszej realizacji Operacji w trybie, o którym mowa w § 15 ust. 2 niniejszej Uchwały.

§ 18

1. Wszelkie wątpliwości związane z realizacją postanowień niniejszej Uchwały wyjaśniane będą w formie pisemnej.
2. W przypadku powstania sporów, prawem właściwym do ich rozstrzygnięcia jest dla niniejszej Uchwały prawo obowiązujące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Spory powstałe w związku z realizacją postanowień niniejszej Uchwały, będą rozwiązywane w drodze negocjacji i porozumienia w terminie do dwóch miesięcy od dnia poinformowania wystąpieniu sporu.
4. Spory dotyczące Uchwały i wynikające z postanowień niniejszej Uchwały lub w związku z niniejszą Uchwałą, odnoszące się również do istnienia, ważności albo uchylenia Uchwały, rozpoznawalne w procesie, podlegają jurysdykcji właściwego sądu polskiego.
5. W przypadku braku porozumienia, o którym mowa w ust. 3, spory wynikające z realizacji postanowień niniejszej Uchwały rozstrzyga sąd powszechny właściwy według siedziby Instytucji Zarządzającej RPO WiM.

§ 19

Instytucja Zarządzająca RPO WiM zobowiązuje się do stosowania w szczególności przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.), ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.), w zakresie w jakim będzie wykorzystywać dane Beneficjenta i posiadane informacje związane z realizacją Projektu i niniejszej Uchwały do celów związanych z zarządzaniem i wdrażaniem Programu, a w szczególności monitoringiem, sprawozdawczością, kontrolą, audytem oraz ewaluacją.

§ 20

Wykonanie Uchwały powierza się Przewodniczącemu Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

§ 21

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.